

Yttrande över remiss gällande EU:s ramprogram för forskning och innovation (U2025/01586)

Sammanfattning

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) anser att förslaget överlag är bra och kan svara upp mot ställda förväntningar. SLU vill dock belysa några specifika delar i innehållet:

- Det är positivt med ett förslag på ökad budget för forskning och innovation.
- Det måste finnas en balans i TRL-nivåer som ger nödvändigt utrymme för forskningsutveckling.
- Det är positivt med en tydlig satsning på forskningsinfrastruktur, men medfinansieringsfrågan måste bevakas.

Generella synpunkter

SLU ser övervägande positivt på förslaget om EU:s framtida ramprogram för forskning och innovation. Framför allt att det presenteras som ett eget program med en ambitiös budget inom konkurrenskraftsfonden, och inte ett splittrat program som tidigare varit en farhåga.

Vidare ser SLU positivt på att förslaget är en utveckling på nuvarande Horisont Europa med en någorlunda bibehållen struktur, vilket kan ge ett fortsatt attraktivt program med fortsatta satsningar på grundforskning och hantering av samhällsutmaningar.

SLU ser med tillfredsställelse att det finns förslag på ett utpekat område för samarbetsforskning inom hälsa, bioteknik, livsmedel och bioekonomi under pelare 2. Detta motsvarar ungefär kluster 1 och kluster 6 ämnesmässigt i det nuvarande ramprogrammet. Det är däremot oroväckande att budgeten för denna sektion är i samma storleksordning som de sammanslagna budgeterna för dagens kluster 1 och 6. Förslaget innebär en kraftig budgetförstärkning på totalen vilket SLU välkomnar, men SLU ser det som bekymmersamt att denna budgetförstärkning inte

kommer dessa områden till del. För att lösa de utmaningar som identifierats i EU:s vision för jordbruk och livsmedel (En attraktiv jordbruks- och livsmedelsindustri för kommande generationer)¹ behöver denna budgetpost försvaras och med fördel ökas. En hållbar och robust livsmedelsproduktion är av synnerligen stor vikt för såväl EU:s befolkning som globalt. Livsmedelsberedskap är grundläggande för ett välfungerande totalförsvar. Samtidigt brottas livsmedelsproduktionen med svårigheter att rekrytera kompetens från nästa generation och är även en sektor som redan idag påverkas stort av klimatförändringens effekter. För att säkra beredskap, kompetensväxling, bygga konkurrenskraft och samtidigt hantera de miljöutmaningar som vi står inför krävs det ny kunskap och innovation inom såväl primärproduktion och jordbruk som livsmedelskedjan. I det kan också nya möjligheter inom vattenbruk inkluderas.

Strävan efter förenklad struktur och färre regler är också positivt, inte minst ambitionen att korta ansöknings- och beviljandetiderna och att minska den administrativa bördan.

Europa kan inte ensamt lösa stora samhällsutmaningar som klimatförändringar och livsmedelssäkerhet, dessa är globala utmaningar som kräver globala lösningar. Det är därför viktigt att nästa ramprogram främjar internationellt samarbete på ett ansvarsfullt och öppet sätt. Sverige har haft mycket forskning och utvecklingsfokus utanför EU (globala syd) och har goda förutsättningar att hämta hem medel för t.ex. Afrikasatsningar genom EU.

Specifika synpunkter

Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka excellent europeisk forskning och innovation?

Förslaget att öka budgeten är mycket positivt och nödvändigt om EU på allvar ska öka konkurrenskraften genom ny kunskap som skapas gemensamt. SLU ser dock en risk med förslaget att öronmärka vissa delar av delprogrammet MSCA för vissa nyckelteknologier. Detta är ett program, tillsammans med ERC, som fortsatt bör vara fritt och drivet av forskningsutförarna, vilket är något som tidigare har visat sig ge effekt på en bredd av områden i samhället på ett framgångsrikt sätt. Europeisk konkurrenskraft börjar med fri forskning, där forskare väljer sina forskningsfrågor, metoder och var de vill publicera. Att nå innovation kräver mer, där Draghi-rapporten bland annat pekar ut överreglering som ett hinder för innovation. Förslaget har en ambition att förenkla och det är viktigt att denna ambition nås genom avregleringar utifrån ett helhetsperspektiv på innovationssystemet där även behoven av avreglering utanför akademien tas med.

¹ [A Vision for Agriculture and Food Shaping together an attractive farming and agri-food sector for future generations](#)

SLU ser att förslaget om nästa ramprogram innehåller ett ökat inslag av politisk styrning och vill understryka att det är fortsatt viktigt att excellens är grunden för finansiering även i det kommande ramprogrammet. Det är genom fri forskning som prioriteras utifrån kvalitet och excellens som EU ska bygga framtida hållbara samhällen.

Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka synergier mellan europeisk och svensk forskning och innovation?

Med ett framtida ramprogram för forskning och innovation som i stora delar liknar det nuvarande ramprogrammet bedömer SLU att det finns förutsättningar för synergieffekter.

SLU bedömer att det finns behov av ökade medel till infrastruktur. Att EU nu inom ramprogrammet avsätter medel för uppbyggnad och drift av infrastruktur, och inte enbart för planeringsfasen av nya konsortier, är därför en viktig och mycket positiv utveckling. Det minskar risken att medlemsländer drar sig ur viktiga infrastruktursamarbeten i det känsliga stadiet där planeringsmedlen fasas ut och den faktiska driften ska finansieras med nationella medel. Sverige bör bevaka i vilken form och omfattning nationell medfinansiering kommer att krävas, och de nationella processerna behöver på ett bättre sätt än idag samordnas med deltagandet i europeiska infrastrukturer. Tydligare och tidigare signaler från Regeringskansliet och Vetenskapsrådet kring vilka europeiska infrastrukturer det finns nationellt stöd för att delta i (både ekonomiskt och forskningsstrategiskt) underlättar lärosätenas engagemang och möjlighet att på olika sätt bidra i infrastrukturer. Deltagande i dessa sammanhang är en viktig kvalitetsfaktor för svensk forskning, då det ökar tillgängligheten till infrastruktur för svenska forskare, bidrar till forskningssamarbeten samt ökar möjligheter att utforma infrastrukturerna efter Sveriges behov.

SLU ser risker med en ökad andel riktade medel om EU bedömer vikten av areella näringar som mindre viktig än exempelvis tekniktunga försvarssatsningar. Sverige har stora möjligheter inom bioekonomi, inte minst i norra delen av landet med stor andel skogsareal och inom livsmedelsberedskap. Det är viktigt att en riktning av satsningar inte medför att dessa möjligheter förloras.

Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka samarbete mellan akademi och privat sektor?

Att slå ihop RIA och IA till en projekttyp kan ge utrymme, och kanske underlätta för utveckling med högre TRL-nivåer. Här ser SLU dock en risk för att TRL-nivåerna blir högre än idag. De lägre TRL-nivåerna är fundamentala för att bygga ett samhälle som utvecklas hållbart i ett längre perspektiv. Vidare ser vi att projekt som inte är grundade i teknikutveckling kan komma i skymundan när prioriteringar ska göras. Det är viktigt att ge utrymme för samhällsvetenskap och humaniora även framöver, inte minst för att ge förutsättningar för konkurrenskraft då detta bygger

på framgångsrik implementering. Det i sin tur är knuten till en kunskapsbaserad policyutveckling och god livsmiljö för befolkningen.

Det är viktigt att nätverksprojekten (CSA) får vara kvar. Dessa har visat sig vara viktiga för att föra ut forskningsresultat, och som plattform för nya forskningsprojekt. Denna projekttyp är viktig och central för att skapa kunskapsbaserade samtalsrum i framtiden.

Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka det svenska deltagandet i ramprogrammet?

SLU ser att det finns goda förutsättningar till att stärka det svenska deltagandet i kommande ramprogram. Svenska lärosäten är integrerade i starka samarbeten, nätverk och projektconsortier inför fortsatt forskning och innovation genom ramprogrammet. SLU har visat sig kunna fördubbla sina EU-medel och har förutsättningar och väldigt hög beviljandegrad inom vissa områden (48%). Sverige generellt har ökande beviljandegrad, avgörande är dock hur utlysningarna riktas ämnesmässigt. Om det blir fler riktade utlysningar utifrån konkurrenskraftsbehov och färre öppna excellensutlysningar så blir det viktigt att de inte riktas bort från Sveriges behov och forskningsmöjligheter.

Vilka delar i förslaget bedöms extra viktiga att värna respektive mota vid kommande förhandlingar?

Ramprogrammet ska fortsättningsvis bidra till finansiering av europeisk forskningsinfrastruktur, och kan inkludera större teknisk apparatur, fältstationer och miljöövervakning. Annan mer industrinära infrastruktur (technology infrastructure) bör dock finansieras via andra program. SLU ser det som positivt att infrastruktursatsningarna tydliggörs i ett separat delprogram av ramprogrammet för forskning och innovation, men samtidigt bör Sverige vara med och aktivt påverka hur nivån och formerna för nationell medfinansiering ska se ut i detta sammanhang.

Sverige har, mätt i citeringsgrad, många områden där forskningen sticker ut jämfört med EU generellt. Gällande riktade områden så är det viktigt att värna Sveriges möjligheter och djupa expertis inom bioekonomiområdet, där vi kan vara ledande att lösa de identifierade utmaningarna i EU:s vision för jordbruk och livsmedel. Se figur 32 från Vetenskapsrådets forskningsbarometer nedan.

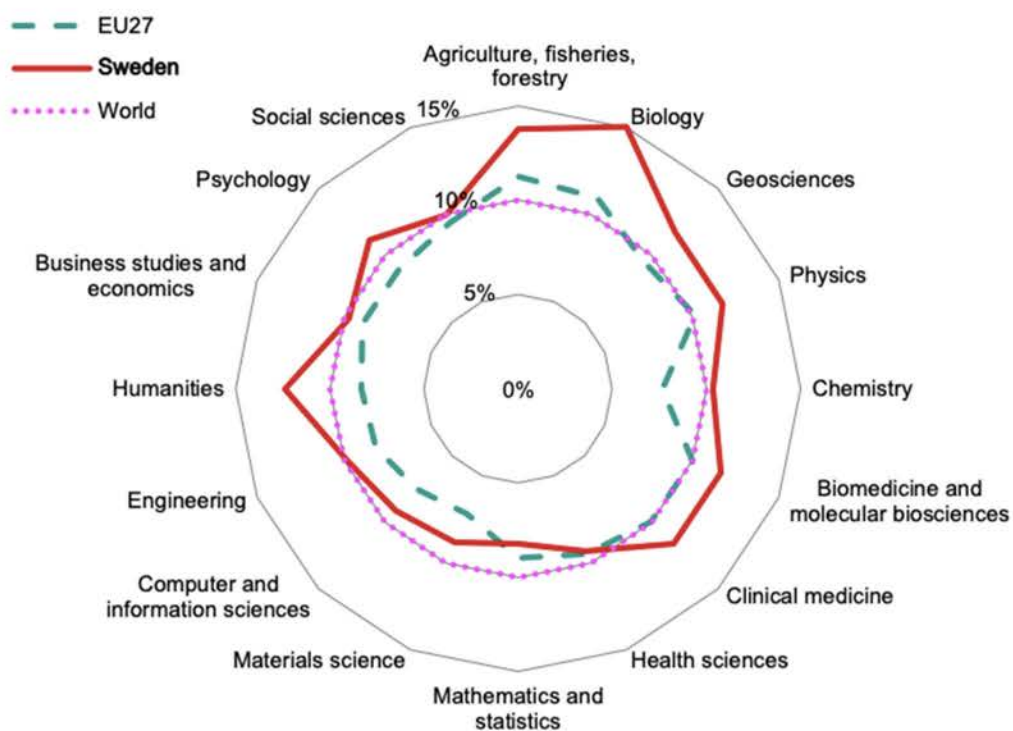

Figure 32. Proportion of highly cited publications within different research areas, for Sweden, EU27, and the world, 2017–2019. Source: Clarivate Analytics.

Beslut om detta yttrande har fattats av rektor Maria Knutson Wedel efter föredragning av forskningskoordinator Ulf Westerlund.

Maria Knutsson Wedel

Ulf Westerlund